De „Cerithiumklei" van het Krekelenbos

door

G. SPAINK

(Geologische Dienst, Haarlem)

De hier volgende gegevens over het onderzoek van een monster „Cerithiumklei" uit de ontsluiting no. 18 (archief Geologisch Bureau, Heerlen), ca. 750 m ten zuidoosten van Walem, gemeente Valkenburg, Zuid-Limburg, aan de rand van het bos, zijn ontleend aan rapport no. 110 van de afdeling Macro-palaeontologie van de Geologische Dienst te Haarlem.

Ontsloten is een zeer stugge, humeuze, geelbruine klei van oligocene ouderdom, met veel horentjes van *Cerithium moniliferum* Deshayes, waaraan deze klei haar naam dankt. Tegenwoordig plaatst men deze soort in het ondergeslacht *Pirenella* van het geslacht *Potamides*. Van de klei werd een monster van ongeveer twee liter genomen en onderzocht.

De klei ziet er erg verweerd uit en is sterk doorworteld door de bos-vegetatie. Desondanks bleek zij onverwacht rijk te zijn aan goed geconserveerde schelpresten, zodat een goed faunabeeld verkregen werd, vooral van de kleine soorten.

Een groot aantal soorten was tot het onderzoek (uitgevoerd in 1961) niet uit de Nederlandse bodem bekend. Deze soorten zijn met * aangegeven.

Voor de nomenclatuur werd in grote lijnen gevolgd: M. GLIBERT et J. DE HEINZELIN DE BRAUCOURT, „l'Oligocène inférieur Belge", Vol. Jub. VICTOR VAN STRAELEN, Tome I, 1954, blz. 279-438, pl. I-VII. Als deze nomenclatuur afwijkt van J. C. H. ALBRECHT und W. VALK, „Oligocäne Invertebraten von Süd-Limburg", Med. Geol. Stichting, Serie C-IV-1-No. 3, 1943, 163 blz., 27 pl., wordt de nomenclatuur van de laatsten tussen haakjes en inspringend erbij vermeld.

In onderstaande faunalijst worden de volgende afkortingen gebruikt:

ex. = exemplaar of exemplaren;
juv. = juveniel;
def. = defect, schelp meer dan de helft compleet;
fr. = fragment(en), schelp minder dan de helft compleet.

Bij de bivalven worden altijd losse kleppen bedoeld, complete exemplaren (doubletten of doosjes) werden niet aangetroffen.

FAUNALIJST

* *Teinostoma decussatum* (Sandberger)	2 ex., 1 fr.
* *Cyclostrema planulatum* von Koenen	1 ex.
Hydrobia dubuissoni (Bouillet)	190 ex., waarvan veel juv.
* *Hydrobia spec. ?*	1 ex.
Pseudamnicola angulifera (Dunker) [*Amnicola* (*A.*) *angulifera* D.]	1 ex. juv., 3 topfr.
* *Stenothyra bidens* (Bosquet)	1 ex.
Stenothyra pupa (Nyst)	1 ex.
* *Stenothyra dunkeri* (Bosquet)	2 ex., 3 fr.
Nystia duchasteli (Nyst)	11 fr. (mondranden)
Nystia spec. juv. ?	3 ex., zeer klein
Rissoa turbinata Lamarck [*Rissoa michaudi* Nyst]	2 ex. def., 5 fr.
Melania (*Melanoides*) *fasciata fasciata* Sowerby [*Bayania* (*B.*) cf. *hordacea* (Lam.)]	8 ex.
Melania (*Melanoides*) *fasciata inflata* (Nyst) [*Bayania* (*B.*) *inflata* (Nyst)]	80 ex., veel juv.
Melania (*Melanoides*) *fasciata nysti* (Nyst) [*Bayania* (*B.*) *nysti* (Nyst)]	9 ex.
* *Melania* (*Melanoides*) spec. 1	1 ex.
* *Melania* (*Melanoides*) spec. 2.	1 ex.
Potamides lamarcki (Brongniart) [*Potamides* cf. *tricinctum* (Brocchi)]	13 ex. def., wat topfr.
Potamides (*Pirenella*) *moniliferus* (Deshayes) [*Potamides* (*Pirenella*) *plicatus* (Brug.)]	dominant
Tympanotonus margaritaceus (Brocchi)	3 ex. def.
* *Orthochetus saxonicus* (Von Koenen)	1 ex. def.
Sandbergeria cancellata (Nyst)	36 ex.
Melanella spec.	2 fr.
Calyptraea spec.	1 ex., zeer juv.
Polynices (*Lunatia*) *achatensis* (Récluz)	30 ex., meest juv.
Odostomia pingua (Von Koenen)	1 ex.

* *Odostomia semperi* (Bosquet)	10 ex., 3 fr.
Odostomia cf. *tumida* (Von Koenen)	1 ex., zeer juv.
Syrnola (*Puposyrnola*) *laevissima* (Bosquet)	1 ex.
Syrnola (*Syrnola*) *intumescens* (Von Koenen) [*Turbonilla intumescens* v. K.]	1 ex. def.
Syrnola spec.	1 ex. juv.
Opisthobranchiata spec. indet. (linksgewonden)	1 topfr.
Anisus (*Gyraulus*) *schultzianus* (Dunker)	1 ex. juv.
* *Mytilus* spec.	7 fr., klein
Corbicula semistriata (Deshayes)	1 ex. adult, 1 ex. juv., 10 fr.
* *Erycina* spec.	1 ex., zeer juv.
* *Cardium* (*Parvicardium*) *scobinula nystianum* d'Orbigny	3 ex., 1 fr.
Pitaria incrassata (Sowerby)	10 fr.
Pitaria spec. juv. [wsch. *P. incrassata* (Sow.)]	250 ex., zeer klein
* *Psammobia* spec.	1 slotfr.
Abra spec.	4 slotfr.
* *Tellina* cf. *praepostera* Von Koenen	3 slotfr.
* *Aloidis* (*Lentidium*) *donaciformis* (Nyst)	5 ex., 3 fr.
Aloidis (*Lentidium*) *nysti* (Deshayes)	12 ex.
Aloidis (*Lentidium*) *triangula* (Nyst)	90 ex., veel juv.
Aloidis (*Varicorbula*) *gibba* (Olivi)	230 ex.
* *Sphenia* cf. *angusta* (Sowerby)	4 fr.
Vis-otoliet	1 ex. def.
Balanus cf. *unguiformis* Sowerby	75 wandstukjes

In totaal zijn in het onderzochte monster van de „Cerithiumklei" 48 soorten aangetroffen, waarvan er 46 tot de mollusken horen. Van deze 46 soorten bleken er 16 niet uit het Nederlandse Oligoceen bekend te zijn, dat is bijna 35%. Van deze 16 soorten zijn er 9 bekend uit het Onder Oligoceen en vooral uit de „Cerithiumklei" in Oost-België, uit het gebied, dat aan Zuid-Limburg grenst ten

zuiden van de lijn Hasselt-Leuven. (Zie GLIBERT & DE HEINZELIN, 1954). De overige zeven soorten zijn niet nader te determineren vertegenwoordigers van genera, die noch uit ons, noch uit het Belgische Onder Oligoceen bekend zijn en ook mogelijk onbeschreven soorten. *Aloidis* (*Lentidium*) *nysti* (Nyst) was tot dusver alleen uit het Boven Oligoceen van het Peelgebied bekend.

ZUSAMMENFASSUNG

In Süd-Limburg, nahe Walem, Kreis Valkenburg, ist in einem Aufschluss ein schwerer, humoser, gelbbrauner Ton aus dem Unteroligicän gefunden worden. Dieser Ton ist ausserordentlich reich an Muscheln, besonders *Cerithium moniliferum* Deshayes [heute *Potamides* (*Pirenella*) *moniliferus* (Deshayes)], welchem dieser Ton seinen Namen „Cerithium-Ton" verdankt. Die Fauna umfasst 48 Arten, wovon 46 zu den Mollusken gehören. Davon sind 16 Arten in Süd-Limburg nicht früher gefunden worden. Sie sind mit * angegeben.